

PhDr. Jan Dolák, PhD., foto: Miloš Strnad

Jižní křídlo Špilberku otevřeno

muzejní kritika | museum review

Po pětadvaceti letech nepřístupnosti bylo dne 31. 5. 2013 slavnostně otevřeno jižní křídlo brněnského hradu Špilberk, centrální budovy Muzea města Brna. Stavební a expoziční práce si vyžádaly celkové náklady 155 396 000 Kč, z toho dotace Rozvojového operačního programu činily 42 131 000 Kč. Rozsáhlé opravy

započaly koncem roku 2010, dotkly se z části i středního křídla, a byly po architektonické a stavební stránce dobře provedeny. Určité problémy působí nevhodné osvětlení v části expozice, což však bude brzy odstraněno. Otevření tohoto křídla umožňuje přirozenou cirkulaci osob v rámci jednotlivých pater,

což je z návštěvnického pohledu velmi pozitivní. Pro veřejnost byla zpřístupněna jedna zcela nová expozice, reinstalována již starší expozice, nové je edukační centrum a prostory pro krátkodobé výstavy a nezbytné zázemí.¹ Jaká je tedy nová nabídka jednoho z největších českých městských muzeí?

Reinstalovaná a doplněná expozice **O nové Brno. Brněnská architektura 1919 – 1939.**

se snaží velmi podrobně popsat intenzivní stavební boom, který v Brně, náhle druhém největším městě nového státu, nastal mezi světovými válkami. Pro Brno jde o období zcela výjimečné. Meziválečná architektura, známá pod pojmem brněnský funkcionalismus, je dodnes bezesporu mezinárodním fenoménem.

Budovala se sídla centrálních správních úřadů, ale také politických, vědeckých, kultur-

ních a školních institucí i byty pro zvyšující se počet obyvatel. Tvůrčí atmosféru iniciovala osvětlená stavební politika města a přítomnost vynikajících protagonistů. Bohuslav Fuchs, Jaroslav Grunt, Jan Víšek, Otto Eisler, Josef Kranz, Jiří Kroha, Mojmír Kyselka st., Jan Vaněk, Karel E. Ort a další architekti a designéři osobitým způsobem reagovali na řadu domácích i zahraničních podnětů. K nejznámějším brněnským stavitelským firmám patřily ty, které vedli Mořic a Artur Eislerovi, Václav Dvořák, Alois Kuba, Stanislav Neděla či František Hrdina. Vysoký standard bytové kultury zajišťovaly renomované brněnské nábytkové firmy. K nejprogresivnějším a největším patřily Spojené uměleckoprůmyslové závody, jejichž výrobky nesoucí značku UP se staly synonymem kvality a dobrého vkusu.

Avantgardní objekty, jejich interiéry i vnitřní zařízení přispěly velkou měrou k tomu, že se z Brna ve sledovaném období stalo moderní velkoměsto, které patří k ohniskům nejen

československé, ale i evropské moderní architektury. Sbíрка muzea zaměřená na architekturu byla založena teprve v roce 1962 a je tak jedním z nejmladších fondů. Přesto se však podařilo, především zásluhou jejího zakladatele a dlouholetého budovatele dr. Iloše Crhonka, shromáždit soubor, který svým rozsahem a zejména významem přerostl hranice města i regionu.

Pozměněná expozice je o 10 metrů čtverečních větší než předchozí, přibližuje prostřednictvím plánů, studií, fotografií, modelů, nábytku, tiskovin i prezentačních a animačních programů či filmových dokumentů moderní urbanismus, architekturu i dobové interiéry města. Exponáty v ní dokumentují totéž, co bylo v dřívější expozici, redukoval se však počet architektonických výkresů a počet fotografií, ty nové se provedly ve větším rozměru a v nové adjustáži, oproti původní expozici přibýly modely staveb, z trojrozměrných exponátů (převážně jednotlivé kusy nábytku

¹ Děkuji za poskytnuté informace řediteli Muzea města Brna, panu PhDr. Pavlu Ciprianovi.

dokládající interiérovou tvorbu architektů a designérů) se vytvořil náznak interiéru. Nové je využití moderních technologií. Velkoplošná obrazovka představuje programy věnované jednotlivým architektům, vývoji architektury apod. Totéž si pak návštěvník může sám dle vlastní volby prohlédnout na počítačích v jiné části expozice. Expozice je po stránce řemeslné připravena velmi dobře, celková koncepce je však přizpůsobena starším přístupům, které dnes stěží můžeme označit za revoluční. Návštěvník se částečně neubrání určitému „papírovému“ dojmu z celé expozice, která je pojata výrazně didakticko-vzdělávacím způsobem. Přesto se domnívám, že i takto si expozice může najít své vědecké uživatele.

Zcela nová je expozice **Od moderny po současnost**, zachycující vývoj výtvarného umění v Brně v letech 1945 – 2013. Právě v dotazení časové přímkou až do naprosté současnosti spatřují pozitivní prvek tohoto přístupu.

Expozice je koncepčně rozdělena do sedmi prostorů, z nichž každý je věnován určitému vývojovému období. Kurátoři expozice uvádějí, že jejich „záměrem byla snaha vystihnout vždy atmosféru doby i prostřednictvím rozdílných přístupů v instalaci. Zatímco konstruktivní tendence jsou představeny vzdušně, kvas 80. let vyjadřuje až naddimenzovaná instalace. Instalaci prospívají průhledy mezi jednotlivými prostory, které umožňují

naznačit vzájemné vazby mezi jednotlivými autory a vývojové souvislosti“.²

Převládající socialistický realismus po roce 1948 byl částečně prolomen ve 2. polovině 50. let, kdy došlo k uznání tvůrčích skupin, jejichž existence měla pro udržení kontinuity českého umění zásadní význam. První prostor je tedy věnován skupině BRNO 57 soustředěně kolem Bohumíra Matala a Jánuše Kubíčka, sochaři Zdeňku Macháčkovi a malíři Bohdanu Lacinovi.

Následující výstavní prostor soustřeďuje díla dalších brněnských skupin z období 1. poloviny 60. let. Patří sem skupina M, kterou utvářeli především starší absolventi brněnské Školy uměleckých řemesel. Založili ji Robert a Božena Hliněňští, Josef Kadula, Emil Weirauch a dva autodidakti Čeněk Dobiáš a Karel Kryl. Další skupinou je Profil 58, kterou tvořili absolventi pražských uměleckých škol Dalibor Chatrný, František Šenk, Vladimír Drápal, Jiří Šindler a Oleg Vašica, umělci vyškolení na brněnské univerzitě Jiří Hadlač, Oldřich Hanzl a absolventi brněnské Školy uměleckých řemesel František Bič a Miroslav Netík. Ke skupině se taktéž hlásil svěbytný malíř Leonid Ochrymčuk. Další představenou skupinou je skupina Parabola, založená v roce 1962 čtveřicí umělců Zdeňkem Macháčkem, Aloisem Mikulkou, Miroslavem Štolfou a Kar-

lem Velebou. Nejsou opomenuti ani umělci, kteří pracovali stranou brněnských tvůrčích skupin, jako byl např. Teodor Rotrekl.

Navazující prostor představuje brněnské tvůrčí skupiny v období 2. poloviny 60. let, následován malbami Jánuše Kubíčka, Bohdana Lacinu a Bohumíra Matala ve 2. polovině 60. let a v počátcích 70. let.

Expozice se dále věnuje konstruktivním tendencím a reduktivní formě. Reprezentovány jsou dílem Dalibora Chatrného a Radka Kratiny, ale taktéž prací brněnského lettristy a tvůrce vizuální poezie Jiřího Valocha. Vzhledem k práci založené na jednoduchém skripturálním gestu a přímém dialogu materiálů je zde zařazena taktéž svěbytná osobnost Inez Tuschnerové.

Další prostor je věnován období normalizace. Reprezentován je autory, kteří na sklonku 60. let a v období normalizačních 70. let dospívali k téměř monochromnímu projevu. Sem patří Robert Hliněňský a o dvě generace mladší Michal Ranný.

Předposlední prostor prezentuje výtvarnou scénu 80. let. Důležitou skupinu představovali absolventi brněnské Školy uměleckých řemesel, z nichž jsou v expozici zastoupeni Zdeněk Halla a Laco Garaj. Silné uskupení tvořili umělci, kteří prošli oborem výtvarné výchovy Pedagogické fakulty pod vedením

² viz internetové stránky muzea.

Jiřího Havlíčka, kam patří Josef Daněk a Ivo Sedláček. Nelze nezpomenout ani absolventa hudební konzervatoře Mariana Pallu, autodidakta Miloslava Sonnyho Halase a absolventku ostravské průmyslovky Bohuslavu Olešovou. Výrazný okruh představovali absolventi Akademie výtvarných umění v Praze – Vladimír Kokolia, Petr Veselý, Pavel Luffer a další. Expozice ústí do poslední rozměrné místnosti, která je věnována období 90. let a současnosti. Otevřenost 80. let k různým kulturním kontextům připravila zázemí pro oživení nekonstruktivistických tendencí, které se uplatnily v nově vzniklém post-geometrickém proudu neo-geo. Z autorů narozených ve 40. a 50. letech sem patří Pavel Rudolf a Vladimíra Sedláková. V nové situaci pokračovali v práci představitelé výtvarného života 80. let – Libor Jaroš, Vladimír Kokolia, k nimž přibyl generační soupevník Pavel Hayek. V Brně tak vznikla výrazná skupina umělců pracujících s reduktivní formou, ať už se jedná o struktury přírodních elementů Pavla Hayeka, estetiku ornamentu Petra Kvíčaly, nebo o princip „rozpouštění“ viděného obrazu Václava Krůčka. Minimalistickým citěním tvaru náleží k jmenovaným umělcům také Miloš Coach. Vedle těchto umělců se začala

uplatňovat mladá generace, která v průběhu 90. let absolvovala výtvarné školy a pozvolna se začala objevovat na důležitých výstavách. Z mnohých z nich se stali výrazní pedagogové. Sem patří zejména na Fakultě výtvarných umění působící Tomáš Medek, Pavel Korbička nebo Milan Houser. Tito umělci, jejichž způsob uvažování je blízký také Václavu Kočímu či v Brně periodicky působícímu Petrovi Dubovi, se bez ohledu na to, zda pracují v ploše nebo v prostoru, zda využívají barvu, litý lak, umělé světlo, stali součástí výtvarného proudu navazující na tzv. novou citlivost. Vedle nich nelze opomínat mladé tvůrce pracující s organickými formami. Z nich k svébytnému výrazu dospěl Tomáš Hlavenka. Důležitou součástí brněnské scény představují zastánci tradiční malby Jan Spěváček a Lukáš Orlita, kteří rozvíjejí možnosti klasického malířského postupu, pracují s emocionální barevnými valéry, lazurami a strukturou malířské stopy. Pokračují tak v tradici brněnské malby, která zpětně sahá přes Petra Veselého, Miroslava Štolfu až k Bohumíru Matalovi, jehož dílem je expozice zahájena.³

³ S využitím oficiálních webových stránek muzea.

Expozice působí vzdušně a kompaktně. Více jak polovina vystavených exponátů je z vlastní sbírky muzea, zbytek je převážně zapůjčen od autorů. Vzhledem k rozsáhlým sbírkám výtvarné povahy je správné, že tato instituce nezapomíná ani na svoje „galerijní“ poslání. Expozice je vybavena třemi počítači, které poskytují doplňující informace. Drobné problémy s jejich ovládním budou jistě brzy odstraněny.

V prostorách určených pro krátkodobé prezentační akce byla až do 27. října 2013 představena interaktivní výstava Krystalizace. Výstava byla součástí dlouhodobého projektu putovních výstav a doprovodných akcí ORBIS PICTUS PLAY autorů Jiřího a Radany Waldových, které umělecky koncipuje Petr Nikl. Výstava v šesti místnostech vytvářela tvůrčí prostor určený dětem i dospělým pro jejich přímou interakci se všemi rozmístěnými objekty, pro jejich otevření se here a vzájemné komunikaci.

Protože celková rekonstrukce hradu Špilberk není ani z daleka dokončena, jistě se, doufám že brzy, dočkáme dalších příjemných expozičních počínů. ■

